

BIOĒTIKA. ĒTIKA VETERINĀRMEDICĪNĀ

BIOETHICS. ETHICS IN VETERINARY MEDICINE

Signe Mežinska

Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte, Bioētikas un biodrošības centrs, Latvija
The Centre for Bioethics and Biosafety, Faculty of Biology, University of Latvia, Latvia
signe.mezinska@lu.lv

IEVADS

Veterinārmedicīnas ētika ir plaša praktiskās ētikas joma, kas ietver dzīvnieku ētiku profesionālo ētiku un biznesa ētiku, un, kā uzsvērts Eiropas Labas veterinārās prakses kodeksā, tajā ir vairāki problēmu loki: veterinārārsts un dzīvnieki, klienti, profesija, sabiedrības veselība, apkārtējā vide un medicīnas produkti (Code of Good Veterinary Practice, 2002). Konferences referāta mērķis ir analizēt aktuālākās problēmas veterinārmedicīnas ētikā.

MATERIĀLS UN METODIKA

Konferences referāts ir balstīts uz jaunākās teorētiskās literatūras un pētījumu sekundāro analīzi.¹

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Eiropā šobrīd turpinās aktīvas diskusijas par dzīvnieku tiesību un labklājības jautājumiem, un veterinārārsti ir tieši iesaistīti šajās diskusijās, īpaši tādēļ, ka vienlaikus ir atbildīgi pret vairākām iesaistītajām pusēm. Īpaša uzmanība tiek pievērsta taisnīguma principam cilvēku attiecībās ar dzīvniekiem un veterinārārstu lomai dzīvnieku labklājības nodrošināšanā.

Nozīmīga tēma ir saistība starp dzīvnieku un vides ētiku, uzdodot jautājumus par to, kādas sekas uz cilvēku un dzīvnieku attiecībām rada nepieciešamība pēc pārtikas un intensīvas lauksaimniecības attīstīšana. Ar vides ētiku saistīto jautājumu grupā ietilpst arī atbildīgas antibiotiku lietošanas problēmas, kuru risināšanai šobrīd Eiropā ir uzsāktas vairākas informatīvi izglītojošas kampaņas.

Aktīvi analizētas tiek ētiskās dilemmas par konfliktiem pienākumos pret dzīvnieku, klientu, kolēģiem un sabiedrību. Šāda veida dilemmas veido klientu nespēja samaksāt par veterinārārsta pakalpojumiem; konkrētas klientu prasības, kas ir pretrunā ar veterinārārsta ētikas principiem; iespējamie vardarbības gadījumi utt. Eiropā šobrīd īpaši tiek aktualizēti jautājumi par interešu konfliktiem, kas rodas veterinārārstu un farmācijas industrijas attiecībās. Šīs problēmas novēršanai virkne augstākās izglītības iestāžu ir izstrādājušas īpašas rīcībpolitikas pasniezēju un studentu attiecību regulēšanai ar farmācijas industriju.

Būtiskus izaicinājumus veterinārmedicīnas ētikai tuvākajā nākotnē varētu radīt biotehnoloģiju attīstība. Pēdējā laikā bioētikā notiek plašas diskusijas par dzīvnieku ģenētiskās modificēšanas ētiskajiem aspektiem. Ģenētiski modificēti tiek gan lauksaimniecība, gan laboratorijas dzīvnieki, gan mājdzīvnieki. Īpaši daudz ētisku problēmu tiek minēts saistībā ar mājdzīvnieku ģenētisko modifikāciju, kurai ir patērētāju kultūrā balstīti mērķi. Šobrīd pasaulē ir iespējams iegādāties vairākus ģenētiski modificētu mājdzīvnieku veidus, piemēram, fluorescējošas akvārija zivtiņas (GloFish™), kas tiek tirgotas ASV un ir

¹ Analīze veikta ESF projekta "Kapacitātes stiprināšana starpnozaru pētījumos biodrošībā" (Nr.2009/0224/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/055) ietvaros

regulāri mēģinājumi tās nelegāli ievest arī Eiropā. Tāpat ir zināmi piemēri par mājdzīvnieku klonēšanu. Tas rada virkni ētisku jautājumu par cilvēku un dzīvnieku attiecībām, ietekmi uz vidi un pētniecību. Lai gan šobrīd Eiropas bioētikā šādu biotehnoloģiju pielietojumu ierobežo piesardzības princips, ētisko aspektu analīze ir būtiska un nepieciešama.

SECINĀJUMI

1. Šobrīd Eiropā un pasaulē arvien nozīmīgāka loma veterinārārstu izglītībā un tālākizglītībā tiek pievērsta ētikai, tādēļ būtu nepieciešams veicināt šīs jomas attīstību arī Latvijā.
2. Būtiski ir veicināt ētiski pieņemamu konfliktu risināšanu veterinārārsta, klientu un kolēģu attiecībās, kur galvenā loma ir profesionālajām asociācijām un izglītības iestādēm.
3. Eiropā šobrīd īpaši aktualizēta tiek nepieciešamība izvairīties no interešu konfliktiem veterinārārstu un farmācijas industrijas attiecībās.
4. Viens no aktuālākajiem profesionālās ētikas un atbildības jautājumiem, par kuru šobrīd aktīvi tiek diskutēts Eiropā ir antibiotiku lietošana vides ētikas kontekstā.
5. Tuvākajā nākotnē būtiskus izaicinājumus veterinārmedicīnas ētikā varētu radīt ģenētiski modificētu dzīvnieku veidošana.

LITERATŪRA

Code of Good Veterinary Practice. Brussels: Federation of Veterinarians of Europe, 2002; 4-6.